THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL,
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

צו די וואלען אין וואַרד פיער

אויף די וועלער פון וואַרד פיער ליעגט הייריאַ א באזונדער פליכט ארויסצוגיין צום שטימקאסטן, צו גיין אין גרעסערע צאָלען ווי אין די פריערדיגע יאָרען.

און די אורזאכע איז פאָלגענדע:

וואַרד פיער איז פאר די לעצטע עטליכע יאָר געווען פארזיכערט מיט א אידישער פארטרעטערשאפט, און איין יאָר זענען אפילו אלע דריי פארטרעטער פונ'ם וואַרד געווען אידען.

אבער הייריאַ האט פאסירט א מאַדנער פאל.

אלע האבען זיך א לאָז געטאָן לויפען אין וואַרד פיער.

וואַרד פיער האט צופיעל קאַנדידאטען, און דאָס מאכט די לאַגע גאַנץ קאָמפליצירט.

און קאָמפליצירט איז אויך די לאַגע מיט דעם, וואָס די אלע קאַנדידאטען זענען כמעט פונ'ם זעלבען מאטעריאל. אָז עס איז אוממעגליך פאַרצוציען איינעם פאר'ן צווייטען.

"דער אידישער זשורנאל" האט גוט באטראכט די רעקאָרדס פון יעדען איינעם, גוט באטראכט די סיטואציע אין וואַרד פיער. און באשלאָסען ניט צו מאַכען קיין "סלייט" פאר'ן וואַרד, איבערלאָזענדיג צו די וועלער גופא. אז זיי זאָלען אויסקלייבען און שטימען פאר וועמען זיי ווילען.

מיר גלויבען אז די וועלער פון וואַרד פיער וועלען שטימען פאר יענער פארטרעטערשאפט, וואָס וועט זיי אנטשפרעכען אמבעסטען, אבער זיי מוזען וויסען, אז מען וועט דארפען הייריאַ שטימען אין גרעסערע צאָלען ווי ווען עס איז פריער.

די אידישע שטימען אין דעם וואַרד וועלען הייריאַ צושפליטערט און צוטיילט ווערען צווישען א גאַנצער רייע קאַנדידאטען, און מערערע שטימען וועלען דאַרבער הייריאַ מוזען אָפּגעגעבען ווערען. כדי די אידען זאָלען ווירקליך זיין און בלייבען דער קאָנטראָלירענדער און פאָליטישער כוח אין וואַרד פיער.

פאר'ן „עמערדזשענסי פאנד"

עטליכע טויזענט דאָלאר זענען שוין פונ'ם דאָזיגען פאָנד אויסגעטיילט געוואָרען אין קליינע הלוואות, און עס איז ווי א טראָפּען אין ים. עס איז אויסגעטיילט געוואָרען יעדער ארייגגעקומענער סענט, און הונדערטער פאמיליעס מוזען נאָך דערוויל וואַרטען אויף זייער "נעקסט".

און דער "עמערדזשענסי לאָן פאָנד" וועט נאָר קענען דערפילען זיינע פונקציעס ווען די אידישע טאראנטא וועט שאפען די מעגליכקייטען פאר דעם.

זיי גרויס אָדער קליין עס זאָל ניט זיין אייער ביישטייערונג — שיקט עס גלייך אריין. און ניט דעם פאָנד א מעגליכקייט צו העלפען די ארבייטס־לאָזע פאמיליעס.

לענט עס ניט אָפּ, נאָר טוט עס גלייך!

די גרעניץ-באשרענקונגען פאר קאנאדער איינוואוינער

לויט ווי עס איז שוין איבערגעגעבען געוואָרען ביי א פריערדיגער געלעגענהייט אין "זשורנאל", האָט די קאַנאדער לעגאַציע אין וואשינגטאָן, ארויסגעשיקט איינעם פון אירע בעאמטע, א געוויסען טאָמאס סטאָן, קיין ווינדזאָר, צו אונטערזוכען אליין די סיטואציע וואָס האָט זיך געשאפען מיט'ן פארבאָט פון די אמעריקאנער אימיגראַציאָנס־אויטאָריטעטען פאר קאַנאַדער גרענעץ־איינוואוינער צו אריבערגיין יעדען טאָג די גרענעץ קיין דעטראָיט אין אריבערגיין יעדען טאָג די גרענעץ־טראַיס פאר זייער טעגליכער ארבייט.

עס איז אויסגערעכענט געוואָרען אז די דאָזיגע נייע גזירה האָט געבראַכט ארום 13 טויזענט נייע ארבייטסלאָזע פאר קאַנאַדע. און פאר אזא שטאָדט ווי ווינדזאָר, האָט עס געשאפען א שווערען פּראָבלעם. ווי באַקאַנט האָט א ספּעציעלע דעלעגאַציע פון ווינדזאָר, באזוכט לעצטע וואָך דעם קאַנאַדער פּרעמיער און אמאָוא. און אים געבעטען צו עמען א האנט אין דער זאַך. דער פּרעמיער האָט זיך ארויסגעוויזען צו זיין סימפּאטיש צו דער פאַדרונג פון דער דעלעגאַציע, און ער האָט אָפּגעשיקט א פּראָטעסט־נאָטע צו דער אמעריקאנער רעגירונג פאר איר האַנדלונג.

אויפ'ן גרונט פון דעם דאָזיגען פּראָטעסט, האָט עס די קאַנאַדער לעגאַציע אין וואשינגטאָן, איצט ארויסגעשיקט איר בעאמטען קיין ווינדזאָר, אז ער זאָל זיך אליין באַקענען מיט דער לאַגע און זאָל נאָכדעם וועגען דעם באריכטען אין די "העכערע פענסטער".

אויסדריקענדיג זיין סימפּאטיע מיט די, וואָס זענען געטראָפען גרעדריקט זיין פארדרוס געגען דער אמעריקאנער רעגירונג פארוואָס זי האָט געבראַכען די פארשטעדיגונג וואָס איז דערגרייכט געוואָרען צווישען קאַנאַדע און די שטאַטען. בנוגע דאָס אריבערלאָזען קאַנאַדער ארבייטער אין די גרענעץ־שטעדט צו ארבייטען. און א חוץ דעם איז דאָך פאראן. אן אלטער אָפּמאַך, וועלכער איז באַקאַנט אלס די "דזשיי. טריטי". וועלכע איז קלאָר, אז גרענעץ־איינוואוינער סאי פון קאַנאַדע און סאי פון די שטאַטען טארען ניט געשטערט ווערען ביים אריבערגעהן.

און פונדעסטוועגען האָט זיך די אמעריקאנער רעגירונג מיט דעם ניט גערעכענט און האָט יא געקאָנסלט בלויז אין די לעצטע מאָנאַטען טויזענטער וויזעס פון קאַנאַדער גרענעץ־איינוואוינער, וועלכע האָבען יאָרעך לאַנג ניט געהאַט קיינע שווערינקייטען ביים אריבערגעהן קיין דעטראָיט, פאר זייער טעגליכער ארבייט. דער בעאמטער פון דער קאַנאַדער לעגאַציע אין וואשינגטאָן געפינט זיך שוין איצט אין ווינדזאָר. און מען דערוואַרט אז ער זאָל אין ניכען צושטעלען א באריכט וועגען זיינע אונטערזוכונגען.

אבער וואָס דער שלום וועגען זיינע אונטערזוכונגען זאָלען ניט זיין, איין זאַך איז זיכער, אז דער קאַנאַדער פּרעמיער לאָזט זיך ניט שייען אין קאַשע, און ווען ער איז ניט צופרידען פון א געוויסער האנדלונג מצד דער רעגירונג פון יענער זייט גרענעץ, לאָזט ער עס גאַנץ קלאָר וויסען — אַדער דורך א פּראָטעסט־נאָטע, אָדער דורך א געגען־אַטאַקע. ווען מען נעמט דעם דאָזיגען פאַקט אין אָנבאַטראַכט, קאָן מען דערוואַרטען, אז מר. בענעט, וועט אָפּצאָלען אמעריקע פונקט מיט דער זעלבער מטבעה, בנוגע די גרענעץ־שווערינקייטען, ווי אמעריקע האָט לעצטענס אָנגעהויבען צאָלען קאַנאַדע. געוויס קאָן אזעלכעס קיין גוטעס ניט ברענגען, און געוויס איז אזא שריט ניט קיין ווינשענסווערטער, פון דעם שטאַנדפּונקט פון אָנהאַלטען פרידליכע שכנ'שע באציאונגען. אבער מען קאָן דאָך אויף קיינעס קיין פאראיבעל ניט האָבען ווען מען וויל ניט זיך לאָזען צו געניטען ווערען "אויפ'ן זיכער".

עס איז כדאי אז די אמעריקאנער געזעצגעבער זאָלען וויסען, אז זיי קאָנען מער ניט געמען קאַנאַדע "אויפ'ן זיכער".

1931 וועט זיין דאס קריטישסטע יאר פאר דער קאמוניסטישער דראמא אין סאוויעט רוסלאנד, זאגט לאיד דזשארדזש

פון א. גייטהענס.

דער געוועזענער ענגלישער פּרעמיער ווייזט אָן אויף די ביין יעצטיגע דערגרייכונגען פון דער "פּיאַטילעטקא" און זאגט ארויס זיין שרעק פאר דער צוקונפט.

פון די פשוט'ע פאָלקס מאסען, אָדער גאָר וועגען דעם לעצטען משפט איבער די פּראָפעסאָרען פאררעטער.

אזן וועגען לעצטען האט מען שוין אזוי פיעל געשריבען אז עס ווערט פשוט איבערדרעסיג. מען האט עס געבויגען, געטייטשט און געקנייטשט אויף אלע זייטען. אט איז דער משפט געווען אן עכטער — מען האט טאַקע געפאָלגעוועט צו פאַרראַטען די סאוויעט רעגיערונג און איהר פינף יאָהריגען פּלאַן — און אט איז עס געווען ניט מעהר ווי שוישפּיעל, ווי א ספּעקטאַקעל. אפּצוציהען די אויפמערקזאמקייט פון פאָלק פון די דורכפאַלען, אָדער אפּציהען זיין צאָרן פון דעם דיקטאַטאָר זעלבסט.

איז טאַקע א דערפרישונג ווען מען לייענט אין דער זונטאגדיגער אויסגאַבע פון דעם "ניו־יאָרק אמעריקאַן" אן אר־טיקעל וועגען רוסלאנד, געשריבען פון ניט קיין אנדערען ווי פון דייוויד לאיד דזשארדזש, דער פיהרער פון דער ליבעראלער פארטיי און געוועזענער פּרעמיער פון ענגלאנד.

א דערפרישונג איז דאָס דערפאר, ווען דער געוועזענער ענגלישער פּרעמיער און מיר זענען זיכער, אז ער איז באהאַנדעלט ווענען אין דער פראגע און קריגט זיין אינפאָרמאַציע פון פארטרויענסווערטע קוואַלען, גיסט ניט קיין פּעד און שוועבעל אויף דער סאוויעטישער רעגיערונג און שפּרענגט ניט אין היסעל פאר באַנייטערונג פון דער סטאַליניסשער דיקטאַטור. ער זעהט זיי פאקטען ווי זיי זענען און באהאַנדעלט זיי אויף אן עהרליכען, אונפאַרטייאישען אן אינטעליגענטען אופן. אין אויב דאָ האָט דער געוועזענער ציהט זיך אפּ דורך זיינע שורות דורך א שרעק, איז דאָס די שרעק פון אן אינטעליגענטען מענשען וואָס זעהט איהר אנקומען, אבער ווייסט אוך פיהלט: אזוי איז דער גורל, אזוי איז דער פּראָצעס און מען קאָן זיך ניט העלפען.

ער ווייסט אז דער ערשט געשלאָסענער משפט איבער די אכט פּראָפעסאָרען־פאַרראַטער איז געווען ניט מעהר ווי שוישפּיעל, יי ספּעקטאַקעל, אבער ער פאַרדאַמט ניט דעם רוסישען דיקטאַטאָר פאר דעם. פאר וואָס קומט איהם פאר־דאַמען. סטאַליין האָט אונטערגענומען אן עקספּערימענט וואָס האָט ניט זיין גלייכען אין דער קאַנאַמישער געשיכטע פון דער וועלט. טראָצט אריבער, זאגט ער דעם זעלבען עקספּערימענט אויף איר גענוג וועלכען לאַנד אין איירראָפּאַ, וואָס איז מעהר פאַרגעשריטען, מעהר אנטווי־קעלט און בעסער צוגעגרייט פאר אזא מין איבערוואַרפלונג, ווייל עס זענען שוין דארט פאראן אמוויינינגסטען א טייל פון די מאַשינען אין וועלכע אזא פּראָעקט נויטיגט זיך, אין פאַרגעסט ניט, אז רוס־לאַנד האָט גאָר ניט, דאַרף ערשט אלעס קויפען — אין איהר וועט פאר איהם דאר־פען האבען מעהר ווי עטליכע מאָל פינף יאהר.

סטאַליין האָט זיך אבער פאַרמאַסטען איהם דורכצופיהרען אין פינף יאהר און זאָל ער זיין ערפאָלגרייך, וועט ער באמת האבען באוויזען א וואונדער, ווייל דאָס איז אז איבערמענשליכע אונטערנעמונג. און טאַקע דערפאר וואָס דער אונטערנעהמונג איז אז איבערמענשליכע, נויטיגט זיך סטאַליין אין דער מיטהילף און אין דעם ענטוזיאזם פון נאַנצען פאָלק. מאַכט שוין ניט אויס מיט וואָס פאר א מיטלען ער באנוצט זיך צו קריגען אָט די מיטאַרבייטערשאפט — פאר איהם באַרעכטיגט דער צוועק די מיטלען. קריגט ער עס אין איין טייל פון דער באפעלקערונג דורך אז איבע־טעלינענטער אויפקלעהרונג וועגען די ציי־לען פון פּלאַן און אז ער באַרעכטיגט די קרבנות: פון אן אנדער טייל דורך פאר־טיי לאָיאַליטעט; פון א דריטען טייל דורך טעראָר און גרויזאמער באשטראָפונג און נאָר פון אן אנדער טייל דורך מורא פון אן אויסערליכען שונא וואָס אזא ספּעקטאַקעל וואַרפט אָן.

ווייסען שוין יעצט אלע, זאגט לאיד דזשארדזש, אז דער משפט געגען די קאַנ־ספּיריערדע פּראָפעסאָרען איז ניט געווען קיין משפט צו באשטראָפען, נאָר שויש־פּיעל. אבער סטאַליין האָט דאָ ניט באַוויי־זען קיין נייעס אויפטו. ער האָט בלויז נאַכגעפאָלגט די פּוסטריט פון די פראַנ־צויזישע רעוואָלוציאָנערען. אויך יענע האבען אין יעדען נייעם קריזיס פון דער ערשט געשאפענער רעפּובליק "ענטדעקט" א פארשווערונג פון א פּיט'ן און די אי־מיגראַנטען צוריקצובריינגען די טיראַני־שע מאָנאַרכיע. און אויך דאָרט איז דורך אזעלכע מיטלען און עהנליכע, ווי צום ביי־שפּיעל, דער פּלוס פון ענגלישען גאָלד אויפגעוויעצט פארשווערונגען און נאָך אזעלכע לינגעריש מעטאָדען, איז געלונ־גען צו פארמידען קריזיסען.

און אז אין רוסלאנד איז ניט אינ־גאַנצען שטיל און רוהיג — וועגען דעם ווייסען שוין מעהר קיינער ניט. דער ארום איהם, צוליעב דעם הונגער און נויט, מוז ער געווינען צייט אין די סיס־פאַטע פון פאַלק. און דער משפט, דער ספּעקטאַקעל איז געווען נויטיג, און ווי לעבעדיגער און נאַרישער דער בעס־נאַטע וועלט, וואָס האָט שוין געוואָלט אויפהויבען א ליאַרעם און א שעריי, באלד נאָך דעם אורטייל, וועגען דעם געפאַלענען פּאַגראָם און די שולדיג געפונענע, ווען סטאַליין האָט ביי איהר ארויסגענו־מען דעם ווינט פון די זעגלען. מיט איין שטריך פון פעדער האָט ער פארביטען דעם טויט־אורטייל אויף צעהן יאהריגער פאַרשיקונג אין סיביר. נאָר אלעמען איז צעהן יאהר פאַרשיקונג קיין סיביר גאָר ניט אזא גרויזאמע שטראָף פאר מענשען וואָס קאָנספּירירען אמצאווארפען א רע־גיערונג פון א לאַנד!

סטאַליין האָט שוין געוואונען וואָס ער האָט געוואָלט. בלייבט נאָך צו זעהן ווי אזוי ער וועט דורכגעהן דאָס יעצטיגע, דאָס דריטע, פאר איהם און פאר זיין פּלאַן דאָס קריטישסטע יאהר.

"אָה, געמישט. דער נעוועל איז ניט גאָר באַזונדערס.

"פאר אייער גלויבען! אַ נער, די אויגלאָך מיין פרוי'ס, דער הינגער פרייער מדינה!"

"יעס, פאר מיין גלויבען, קול'בעל דעם האַרנ'ס פון פאָרד."

"דערצעהלט, וואָס האָט דאָס פאסירט, מיין לייבער ר' איר."

"ניט גאָר באַזונדערס.

ביינאכט אריינגעבראכען אין שאָפּ, געוואָלט נעהמען עטליכע גלויבענדיג, אז קיינער זעהט אָבער אין דער זייט געשטאַנען מאן און האָט עס באמערקט."

* * *

א טשוירטש אויף קאָלעדזש האָט אנאַנסירט א קריסטמעס־פּ אויפ'ן ברעטעל נעבען דער ט זיך געליינענט אזוי:

"דער טויער צום הימל אריינגאנג ביי סילווער־קאַ

* * *

מוסאָליני איז דער גרעסטער יענגישער דיקטאַטאָר, וואָס האָט איז עזקיסטירט, שרייבט א ק דענט פון רוים.

עס איז איז טאקי אמת, אז איטאַליען, אז ער דער גרעסט ניט אין שיקאגאָ. דאָ קענינג קאפּאני!

* * *

אז א פרוי וויינט, רייס האָר פון קאָפּ, שלאָגט זיך מיט אין האַרצען, און נאכהער חלש מיינט דאָס? פרעגט א מערוי

דאָס מיינט, אז זי וויל פאר־קאָוט!

* * *

"האַלאָ, סעמי! מען אָפּגעבען מזל טוב! דיין פרוי האָט א באַיטשיק, אין וועמען א ראַטען?"

"אָה, געמישט. דער נעוועל נער, די אויגלאָך מיין פרוי'ס, קול'בעל דעם האַרנ'ס פון פאָרד."

* * *

איינגאנצען איז ערשט איין די יונגע פּאָרעל האָבען חתונה און דאָך האָבען זיי זיך געוואָר די אנדערע מיט די דישעס לאָך, האָט דערצעהלט אין קאוק ליידי.

עס איז טאקי א וואונדער. נאָך דער חתונה און האָבען שוין עקספּיריענס אין פאר־הייראַטען.

* * *

ריידען צוויי אידישע דר פעקטשוערס:

"אָה, סעם! איך האָב פארגעסען צו דערצעהלען מן דענט, וואָס איך האָב געהאט א דעם האַי־וועי!"

"און איך האָב דיר פאר דערצעהלען, פון דעם עקסידענ איך האָב געהאט אויף האמאל וועי, נו, זיינען מיר אייווען!"

* * *

"איך דענק צו פאָהרען פאר קיין ניו יאָרק," זאָגט די פרוי, דענקסטו דאָרף דאָס קאָסטען?

"נאָרנישט", ענטפערט דער "נאָרנישט?" קוקט איהם וואונדערט די פרוי.

"יעס, נאָרנישט, דענקען קאָ נישט."

* * *

טיראַניי האָט מיר געמאכט ראַדיקאל, האָט געזאָגט סטאַליין.

יעס, און ראַדיקאליזם האָ געמאכט פאר א טיראַן.

* * *

רעדען צווישען זיך צוויי סאָסייטי ליידיס:

"האָט איהר שוין געהערט שיכטע מיט מיסיס ראָזענקראַנ

"וואָס הייסט צו איך ה הערט? איך האָב דאָך דאָס אלי געבראכט!'"

* * *

דער שמש און קאָלעקטאר קאָנגרעגייישאן, אז ער קומט צו בער קאָלעקטען, טריט איהם דער מיט א שנאפּס. אזוי ווי ער איז שבור, פרעגט איך איהם איינמאָל

"מיסטער גרינשפּאַן, ווי ע האָט יעדער מעמבער פון אונזער גייישאן, ביי זיך אין הויז שנאפּס

"אָה, ניין, חלילה!" זאָגט ל איהר פאַרשטעהט, איך געה נאָר טען צו די יענינג, וואָס האָבען ביי הויז שנאפּס. צו די יענינג, וואָס גיט, שיק איך מיין באי."

דער נרעסטער האנא־ראה פון א פאעט

נישט אלע מאָל איז די פאעזיע געווען אין אזא געדריקטען צושטאנד, ווי אין היינטיגען יאהרהונדערט פון ראַדיאָ און קינאָ. אמאָל האָט מען זיך מיט גרויסער ליעבשאפט צוגעהערט צו דעם וואָרט פון דיכטער. עס איז באוואוסט, אז אין אמאָ־ליגען אריענט פלעגען זיך די הערשער ארומרינגלען מיט נאַנצע מחנות פאעטען, אפילו ביז טויזענט מאַן. זיי פלעגען אויס־נעהאַלטען ווערען דורך דער הויף־קאַסע, און זייער איינציגע אויפגאַבע איז געווען צו זינגען שבחים זייערע הערשער. עס פלעגען דורכגעפירט ווערען קאָנקורסען, און יענער פאעט, וואָס פלעגט צום בעס־טען געפעלען ווערען דעם הערשער, איז געוועזען דער פאָרשער, איז אויסגעצייכענט געוואָרען מיט דעם נאָמען "דיכטער־קעניג". צי דאָס איז אזא פיינע אויפגאַבע פאר א דיכטער — צו זיין א טעלער־לעקער און זינגען שבחים פאר א קעניג, וואָס פלעגט אליין אָפּט נישט קע־נען שרייבען אפילו, דאָס איז שוין א באזונדער קאפּיטעל. און היות ווי פאָ־עזיע־שרייבען איז געווען א פאך ווי אלע פאַכען, פלעגען עקזיסטירען אויך גרויסע דיכטער־שולען.

פיעל מעהר נאָך ווי ביי די הערשער פלעגען פאעטען באליבט זיין ביים פאָלק, פאר וועלכען זיי האָבען אליין געזונגען זייערע לידער.

מיט דעם אויפקומען פון דער דרוקער קונסט האָט זיך די דיכטונג אויך אָנגע־הויבען צו דעמאָקראַטיזירען, און עס האָט אָנגעהויבען אויפצוקומען דער פּראָזע־ראָ־מאַן, וואָס האָט סוף כל סוף ארויסגע־שטויסען די דיכטונג. ביים היינטיגען טאָג איז די פאעזיע א שטופּקינד ביי דער ליטעראַטור, און אויף קיין גרויסען האָנא־ראַר, קען א פאעט אודאי נישט רעכע־נען. אפט איז א פאעט צופרידען, אז זיין ליעד ווערט געדרוקט אינגאַנצען אומזיסט, אבי עס זאָל געדרוקט ווערען.

וועט דאַריבער פון שטאַנדפּונקט פון היינטיגען מצב פון דער פאעזיע זיין באַ־זונדערס אינטעלעקטועל הערען וועגען דעם העכסטען האָנאָראַר, וואָס איז ווען עס איז אין דער־וועלט געצאָלט געוואָרען פאר פאעזיע.

דעם דאָזיגען העכסטען האָנאָראַר האָט באַקומען, אָדער ריכטיגער, געדאַרפט באַקומען דער פערסישער דיכטער פירדזוי, וואָס האָט געלעבט פון יאָהר 940 ביז צום 1020. לעבענדיג אין בעסערע באַדינגונ־גען, האָבען זיך די פאעטען אויך געקענט פאַרגינען לענגער צו לעבען.

פירדזוי האָט אָנגעהויבען צו שרייב־בען אין 36־טען יאָהר פון זיין לעבען, און אז ער האָט געבראַכט צו זיין קעניג א פּראָבע פון זיין דיכטונג, איז ער אזוי געפעלען געוואָרען דעם הערשער, אז ער האָט איהם באַלד באשטימט פאר דעם דיכטער־קעניג, און האָט באַלד ביי איהם באשטעלט דאָס גרויסע פערסישע נאַציאָ־נאַל־עפּאָס. דאָס דאָזיגע ענדיגע האָט געדאַרפט ארומנעמען די גאַנצע פערסישע געשיכטע, און האָט געדאַרפט ארומנעמען א ציט פון 2000 יאָרן... דער קעניג האָט געפאָדערט, אז "דאָס ליעד זאָל זיין אזוי גרויס און אזוי טיעף און אז א בערג, אז ווען מען וועט זיך דערין פאַרטיפען, זאָל מען האָבען דעם איינדרוק, אז מען איז א פעלד אין מען קוקט מיט וויסען אויף א פריי פעלד אין מען וויסען אויסגעשטערענטען הימעל אריין". האָט זיך פירדזוי נישט געפוילט אין אזוי־אַ זיין הייס און האָט אָנגעהויבען צו שרייבען לויט'ן ענציקלאָפּעדיע, אבער ווייל ער איז א שכטער דיכטער גע־ווען, האָט זיך זיין פאעמע דערהאַלטען ביז צום היינטיגען טאָג. זי איז אפילו איבערגעזעצט איז פיעל שפּראַכען. דאָס געדיכט הייסט "שאַהנאַמע", אין אידיש: העלדען־בוך, אָדער: דאָס בוך פון די מלכים.

און ווידער איז פירדזוי אין א צייט ארום געקומען צום הערשער, צום שאָך און האָט איהם געבראַכט א טייל פון גע־דיכט. דער שאָך איז אריין אין גוואַלדי־גער התפעלות און האָט באַפוילען: ווי־פיעל טאַפּעלטע פערזען אין דיין ליעד, פירדזוי, אזוי פיעל גאָלד־מטבעה וועסטו באַקומען. און פירדזוי האָט צייט געהאַט. און אז ער איז אלט געוואָרען 71 יאָהר, האָט ער דערלאַנגט דעם קעניג דאָס גע־דיכט. 60.000 טאַפּעל־פערזען האָט זיך דער דיכטער פאַרגונען אויפצושרייבען. ווען מען וואָלט דאָס ליעד אָפּגעדרוקט אין גאַרמאָלע ביכער, אין דער גרויס ווי מען דרוקט זיי היינט, וואָלט עס פאַרנומען 12 היפּשע בענדער. דער דיכטער איז אוועק אהיים און האָט געוואַרט אויף דעם צוגע־זאָגטען האָנאָראַר. האָבען זיך אריינגע־מישט הויפּישע בעלי קנאה, און קנאת סופרים האָבען אויך מיט מויזענט יאָר צוריק נישט געפעלט, און האָבען געזאָגט, אז דער קעניג האָט פאַרגעסען, אז ער האָט דאָך צוגעזאָגט צו געבען זילבערנע מטבעות... נישט קיין גאָלדענע. זיצט איינמאָל דער דיכטער פירדזוי אין דער וואָנע, מעלדעט מען איהם, אז עס זענען געקומען באַלאַדענע העלפאַנטען. אבער ווי ערשטוינט איז ער געווען. ווען ער האָט פון די פיעק אָנגעהויבען אויסצושיטען לויטער זילבער־שטיק, איז פירדזוי געוואָרען אין כעס, און האָט פאַרטיילט דעם גאַנצען האָנאָראַר צוויישען זיינע קנעכט, אין דעם קעניג האָט ער באַפוילען צו זאָגען, אז ניט צוליעב געלט האָט ער דאָס ליעד געשריב־בען, ווייל:

מיר זענען פון ערד און צו ערד
קערען מיר זיך אום,
פול פּחד זענען די טעג אונזערע
דאָ אויף דער ערד,
דו וועסט גיין פון דער וועלט און
די וועלט וועט בלייבען נאָכ־
אין אייביג אומאויפגעקלערט —
בלייבט דער סוד פון דער וועלט.

האָט זיך דערנאָך געפירט אין הויף א לאַנגע מחלוקה. געוויינט האָט דער קעניג, ווייל דאָס ליעד איז איהם געפעהלען גע־וואָרען, און ער האָט פאַרשטאַנען, אז א גאָלד־שטיק פאר צוויי שורות איז נישט אזוי פיעל. האָט דער קעניג אָנגעלאָדען נייע עלעפאַנטען און ווידער געשיקט צום דיכטער — דאָס מאָל מיט 60.000 גאָלד־מטבעות. 9 יאָהר האָט געדויערט די האָנאָראַר־מחלוקת, און דער דיכטער האָט דערווייל ארומגעוואַנדערט אין לאַנד. און אז די עלעפאַנטען זענען צוגעקומען צו דעם טויער פון פירדזוי'ס שטאָדט, האָבען זיי געטראָפען — די לויה פון דעם דיכ־טער.

און אזוי האָט דער גליקליכסטער דיכ־טער, וואָס האָט געדאַרפט באַקומען דעם נרעסטען האָנאָראַר, איהם דאָך נישט באַ־קומען אויסגעצאָלט.

מיין האַרץ איז א האַרף

פון א. געלמאַן.

מיין האַרץ איז א האַרפע,
פיעל־סטרוניגע האַרפע,
וואָס שפּילט מיר אויס טענער
פון אלע קאָלירען:
עס שפּילט מיר אויס רויטע
און ווייסע און שוואַרצע;
עס שפּילט מיר אויס בלויע
און גרינע און געלע;
און אָפּטמאָל איינגאַנצען,
איינגאַנצען קאָלירלאָז. —
מיין האַרץ איז א האַרפע.

מיין האַרץ איז א האַרפע,
וואָס שפּילט מיר אויס טענער
פון אלערליי ריחות:
א ריח פון בשמים,
א ריח פון פעפער,
און אָפּטמאָל איינגאַנצען,
איינגאַנצען אָהן ריח. —
מיין האַרץ איז א האַרפע.

מיין האַרץ איז א האַרפע,
וואָס שפּילט מיר אויס טענער
פון אלערליי טעמים:
עס שפּילט מיר אויס זיסע
און ביטערע, זויערע;
אמאָל טעמים שאַרפע;
און אָפּטמאָל איינגאַנצען,
איינגאַנצען אָהן טעם. —
מיין האַרץ איז א האַרפע . . .